БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ

ХОВД АЙМАГ

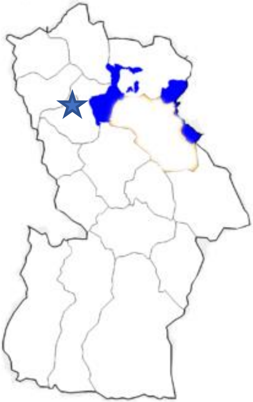

ГАЗАР НУТГИЙН ХЭМЖЭЭ:

76133.0 кв.км

2018 он

- Аймгийн ерөнхий мэдээлэл 2
- Хүн амын үндсэн үзүүлэлт 17
- Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 22
- ААНБ-ын тооллогын үзүүлэлт 25
- Эрүүл мэндийн зарим үзүүлэлт 27
- Ажил эрхлэлтийн зарим үзүүлэлт 32
- Боловсролын зарим үзүүлэлт 35
- Хөдөө аж ахуйн зарим үзүүлэлт 38
- Аймгийн холбоотой ВЭБ хуудас 62

1931 оны 3 сард Чандмань уулын аймгийг Ховд, Увс гэж 2 аймаг болгожээ. Энэ үед Дарви, Цэцэг сумыг Засагт хан аймгаас Ховд аймагт шилжүүлж Ховд аймаг байгуулагджээ.

Ховд аймаг нь Монгол улсын хамгийн баруун хэсэгт оршдог бөгөөд 17 сум, 91 багтай ба хойд талаараа Баян-Өлгий аймагтай 408 км, зүүн талаараа Увс аймагтай 212 км, урд талаараа Завхан аймагтай 120 км, Говь-Алтай аймагтай 396 км, баруун талаараа Хятад улсын Шинжан уйгарын өөртөө засах орны газар нутагтай 386 км тус тус хиллэн оршдог. Улаанбаатар хотоос 1487 км алслагдсан. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээгээрээ улсын хэмжээнд 10 дугаарт ордог, 76.1 мянган кв.км нутаг дэвсгэртэй аймаг юм. Хүн амын дийлэнх хувийг захчингууд эзэлдэг. 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 87 363 хүн амтай, үүнээс 29 994 хүүхэд багачууд амьдарч байна.

Уур амьсгал

Байгаль цаг уурын хувьд эрс тэс эх газрын уур амьсгалтай, өвөлдөө -20-30 градус хүртэл хүйтэрдэг, дулааны улиралд халуун нь 30-38 градус, салхины хурд 5-15 м/сек, заримдаа 34-45 м/сек хүрдэг.

Ёс заншил, өв уламжлал

Ховд аймгийн онцлог соёлын биет бус өв

- Урианхай тууль
- Хөөмий
- Цуур
- Уран нугаралт
- Захчин бий биеэлгээ
- Захчин богино дуу
- Торгууд бий биеэлгээ
- Ерөөл, магтаал
- Уламжлалт аман аялгуу, аман яриа
- Ойрадын уламжлалт ёс заншил

Ховд аймгийн хэмжээнд соёлын биет бус өв уламжлагч 259 нэгдсэн бүртгэлд бүртгэлтэй. Улаанбаатар хотын соёлын өвийн төвийн бүртгэл мэдээллийн санд 18 шилдэг өв тээгчийг Улсад шилдэгээр бүртгэн баримтжуулсан байна.

Алдар цуутай хүмүүс

- Начингийн Баасанжав - Монгол улсын Хөдөлмөрийн баатар, Ардын Эмч, зүрхний мэс засалч, Цэцэг сум
- Жалелийн Хайрулла - Монгол улсын Хөдөлмөрийн баатар, Ардын Эмч, тархины мэс засалч, Булган сум
- Чулууны Далай - түүхийн шу-ны доктор, академич, Зэрэг сум
- М.Өлзийтогтох. Эрдэмтэн, доктор, Мөнххайрхан сум
- С.Жанцан, Доктор, Чандмань сум
- Ш.Жигжидсүрэн, дэд доктор, Чандмань сум
- Г.Ширнэн, Эрдэмтэн, Эдийн засагч, Мянгад сум
- Бөхчулууны Бат-Эрдэнэ, Доктор, Цагдаагийн дэд комиссар, Алтай сум (Ховд)
- Түвдийн Дорж Монгол улсын шинжлэх ухааны гавьяат зүтгэлтэн, Монгол, Орос 2 улсын академич, доктор, Монгол улсын анхны эмират профессор, Булган сум
- Үснэхийн Сүхбаатар Монгол улсын шинжлэх ухааны гавьяат зүтгэлтэн, тоо физикийн ухааны доктор, профессор, Буянт сум
- Монгол улсын баатар – 5

Ховдын хамгийн хамгийн

Хамгийн том тарвас 10.2 кг

Нисэх буудалтай анхны сум – Булган

Хамгийн сайн ундны устай гол – Булган гол

Хамгийн том чулуу – 550 кг

Хамгийн ойрхон сум – Буянт сум 25 км

Ховд аймагт оршиж буй томоохон гол

Д/Д	Голын нэр	Аймгийн нутаг дахь урт /км/	Нийт урт /км/
1	Ховд	106	516
2	Булган	105	310
3	Буянт	95	190
4	Бодонч	150	150
5	Цэнхэр	120	120
6	Үенч	110	110
7	Шураг	70	70
8	Хонгио	75	75
9	Ангирт	80	80
10	Боорж	40	40

Томоохон нуур

ä/ä	Í óóðûí í ýð	Òàëáàé êâ.êì	Î ðø èæáóé í óòàã
1	Õàð óñ	1350	Áóÿí ò, Äºðãºí
2	Õàð óñ	575	Чàí äì àí ü
3	Äºðãºí	305	Чàí äì àí ü
4	Õî ì ûí õî î ëî é	42	Чàí äì àí ü
5	Í î ãî î , Î ëãî é, Öî î õî ð í óóð /õî ëáî î òî é/	22	Чàí äì àí ü

Ховд аймаг оршин буй уул

ä/ä	Î ðãèëûí íýð	ª íäº ð. Ì	Óóëûí íýð	ßì àð ñóì ûí íóòàãò îðøäîã
1	Òàâàí õóì ñò	4362	Ì º í õõàéðõàí	Ì º í õõàéðõàí ñóì , Áàÿí º ëãèé àéì àã
2	Öàì áàãàðàâ	4025	Öàì áàãàðàâûí íóðóó	Î ðãèë íü Öàñò 4208ì , Áàÿí º ëãèé àéì àãò áàéäàã
3	Ñóòàé	4090	Äàðвийн íóðóó	Õî âä, Ãî âü àëòàé àéì ãèéí õèëèéí óóëçâàðò
4	Öàñò áî ãä	3984	Áààòàðûí íóðóó	Ì º ñò,Çýðýã
5	Æàðãàëàí ò óóë	3796	Æàðãàëàí ò õàéðõàí	Чàí äì àí ü
6	Áàãà Ñýðõ	3753	Õº õ ñýðõèéí íóðóó	Õî âä ñóì Î ðãèë íü Òàõèëò

БИЕИЙН ТАМИР, СПОРТ

Төрөл	2017
Биеийн тамир, спортын байгууллага	1
Нийт ажиллагчид	151
Эмэгтэй	64
Биеийн тамир, спортоор хичээллэгчид	80 133
Спорт заал	33
Дасгалжуулагчид	638
Эмэгтэй	132
Олон улсын мастер	8
Спортын мастер	135
Цол зэрэгтэй шүүгчид	10
Эмэгтэй	1

Биеийн тамир, спорт

- Ховд аймгаас төрөн гарсан улсын цолтой бөхчүүд 18, олон улсын хэмжээний мастер 8, спортын мастер 135, спортын дэд мастер 128, спортын зэрэг цолтон 638, улсын шүүгч 10, гавъяат дасгалжуулагч 1 байна.
- Сүүлийн 10 гаруй жилд тус аймгийн биеийн тамир, спортын салбар ажлаараа улсад тогтмол эхний гурван байрт шалгарч байна.
- Тив, дэлхий, олон улс, монголын бүх ард түмний спартикад, хүүхдийн спортын наадам, улсын аварга шалгаруулах тэмцээнээс жилд 300-320 гаруй медаль хүртэж байна.

Биеийн тамир, спорт

- 2017 онд Өсвөрийн улсын аварга шалгаруулах, Олон улс, тив, дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээнд хөнгөн атлетик, жудо бөх, чөлөөт бөх, үндэсний бөх, үндэсний сур, волейбол, сагсан бөмбөг, байт харваа, таеквондо, спорт бүжиг, теннис, дугуй, бадминтон, шагайн харваа, спорт аялал гэсэн 15-н төрлөөр 550 гаруй тамирчин амжилттай оролцож алт-89, мөнгө-56, хүрэл-105 нийт-250 медаль хүртсэн
- Насанд хүрэгчдийн улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд спортын 10 төрлөөр Насанд хүрэгчдийн аймгийн авargaас шалгарсан баг тамирчид Улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд шагай харваа, үндэсний бөх, үндэсний сур, волейбол, сагсан бөмбөг, хөнгөн атлетик, явган аялал, теннис гэсэн спортын 10-н төрлөөр 230 гаруй тамирчин амжилттай оролцож нийт алт-25, мөнгө-15, хүрэл-33 нийт-73 медаль авсан байна.
- Нийт 2017 онд УАШТ, ОУ, Тив, дэлхийгээс 323 медаль хүртсэн амжилттай.

Соёл, сүм хийд

- Мэргэжлийн урлагийн байгууллагын тоглолт 115
- Мэргэжлийн урлагийн байгууллагын үзэгчид 32100
- Нийтийн номын сан 17
- Нийтийн номын сангийн суудал 592
- Номын сангийн байнгын уншигчид 9707
- Сүм хийд 10
    - Будда 4
    - Христ 5
    - Мусалман 1

Нутгийн брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ

- Аймгийн ИТХТ-ийн 2017 оны 74 дүгээр тогтоолоор Шар төмс, Сутай цай, тарвас зэрэг бүтээгдэхүүнийг аймгийн брэнд бүтээгдэхүүнээр баталсан.
- 2016 онд Алтайн улаан ямааг үүлдэр болгон батлуулсан. 2017 онд Сутай үүлдрийн хонь батлагдаж Ховд аймаг анхны хонины үүлдэртэй болсон.

ТЭЭВЭР

Төрөл	2017
Техникийн хяналтын үзлэгт хамрагдсан авто машин бүгд	9 929
Суудлын авто машин	6 432
Ачааны автомашин	2 556
Автобус	522
Тусгай зориулалтын	419
Ашигласан хугацаагаар	
3 жил хүртэл	240
4-9 жил	1515
10-аас дээш жил	8174

БАРИЛГА, ОРОН СУУЦ, НИЙТИЙН АЖ АХУЙ

Төрөл	2017
Дотоодын барилгын байгууллагуудын гүйцэтгэсэн барилга угсралт, их засварын ажил (сая.төг)	7 529.2
Ус түгээх цэгийн тоо	63
Зөөврийн ус хэрэглэдэг өрх	12 407
Ус тээврийн машины тоо	1
Хог устгах цэг	20
Хог тээврийн машины тоо	27
Халуун усны цэгийн тоо	26

БАЙГАЛЬ ОРЧИН

Төрөл	2017
Ойн сан бүхий газар (мян.га)	467.4
Ой модоор бүрхэгдсэн газар	310.5
Ой модыг огтолсон газар	0.4
Мод үржүүлгийн газар	13.4
Ой тэлэн ургах нөөц газар	0.1
Ойн сангийн бусад газар	143.0
Гадаргын ус нийт гол горхи	261
Булаг	836
Нуур, тойром	116

ГЭМТ ХЭРЭГ

Төрөл	2017
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг бүгд	433
Хүний амь бие, эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	134
Хүүхэд гэр бүл, нийгмийн ёс суртахууны эсрэг гэмт хэрэг	9
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	201
Малын хулгайн гэмт хэрэг	45
Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	54
Гэмт хэрэгт холбогдсон сэжигтэн, яллагдагч	388
Эмэгтэй	34
18 хүртэлх насны	24
Шүүхээр шийтгүүлсэн хүн	198

МӨНГӨ, БАНК, ТӨРИЙН САНХҮҮ

Төрөл	2017
МӨНГӨ, БАНК	(сая.төг)
Иргэдийн хадгаламжийн үлдэгдэл	68 951.7
Зээлийн өрийн үлдэгдэл	145 757.8
Чанаргүй зээлийн өрийн үлдэгдэл	3 306.0
ТӨРИЙН САНХҮҮ	(сая.төг)
Орон нутгийн төсвийн нийт орлого	61 270.2
Орон нутгийн төсвийн нийт зарлага	61 472.2
Улсын төсвөөс орон нутгийн төсөвт олгосон тусгай зориулалтын шилжүүлэг	40 264.4
Улсын төсвөөс орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн орлогын шилжүүлэг	1 778.3

Хүн амын хүйс

Хүн амын бүтцэд хүн амын нас, хүйсийн байдал чухал байр суурь эзэлдэг бөгөөд эдгээр үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт, түүний шалтгаан зэрэг нь тухайн улс орон, бүс нутгийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн байдалтай уялдсан байдаг.

Хүн амын төрөлт

Төрөлт нь хүн ам зүйн судалгаанд томоохон үүрэг гүйцэтгэдэг судалгааны чиглэлүүдийн нэг юм.

Хүн амын нас баралт

Нас баралт нь хүн амын бодит өсөлтөнд нөлөөлдөг гол үзүүлэлтүүдийн нэг юм.

Хүн амын тоо, насны бүлгээр, 2017 он, сумдаар

Сумдын нэр	Нийт хүн ам	0-14	15-64	65+
Жаргалант	29800	9421	19331	1048
Алтай	3219	1068	2048	103
Булган	10126	3354	6375	397
Буянт	3644	1244	2266	134
Дарви	3013	999	1928	86
Дөргөн	3044	1048	1904	92
Дуут	2058	654	1334	70
Зэрэг	3245	1061	2059	125
Манхан	4217	1474	2615	128
Мөнххайрхан	2216	673	1452	91
Мөст	3144	1036	1967	141
Мянгад	3630	1238	2276	116
Үенч	4091	1340	2602	149
Ховд	3554	1310	2132	112
Цэцэг	3051	1063	1902	86
Чандмана	2937	895	1931	111
Эрдэнэбүрэн	2374	639	1644	91
Дүн	87363	28517	55766	3080

Насны бүлгийн эзлэх хувь, хүйсийн харьцаа, 2017 он, сумдаар

Сумдын нэр	Нийт хүн амд хүүхдийн эзлэх хувь	Хөдөлмөрийн насны хүн амын эзлэх хувь	Хөгшидийн эзлэх хувь	Хүйсийн харьцаа	Эрэмбэ
Жаргалант	31.6	64.9	3.5	95.8	
Алтай	33.2	63.6	3.2	94.7	XVII хамгийн бага
Булган	33.1	63.0	3.9	99.3	
Буянт	34.1	62.2	3.7	106.1	II
Дарви	33.2	64.0	2.9	102.9	
Дөргөн	34.4	62.5	3.0	101.9	
Дуут	31.8	64.8	3.4	103.6	
Зэрэг	32.7	63.5	3.9	103.6	
Манхан	35.0	62.0	3.0	102.4	
Мөнххайрхан	30.4	65.5	4.1	109.3	I хамгийн их
Мөст	33.0	62.6	4.5	105.0	IV
Мянгад	34.1	62.7	3.2	100.3	
Үенч	32.8	63.6	3.6	100.7	
Ховд	36.9	60.0	3.2	100.2	
Цэцэг	34.8	62.3	2.8	97.7	
Чандмань	30.5	65.7	3.8	105.7	III
Эрдэнэбүрэн	26.9	69.3	3.8	103.3	V
Нийт	32.6	63.8	3.5	99.6	

Хүн ам, сумаар 1990 – 2017 он

Ñóì äûí í ýðñ	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2017	Эрэмбэ
Àëòàé	2396.0	2936.0	3192.0	3146.0	3165.0	3086	3219.0	
Áóëãàí	8595.0	9249.0	9374.0	9452.0	9266.0	9381	10126.0	II
Áóÿí ò	3688.0	3852.0	3362.0	3343.0	2958.0	3392	3644.0	V
Äàðâè	2581.0	2967.0	3061.0	2542.0	2649.0	2817	3013.0	
Äº ðãº í	2453.0	2858.0	3077.0	3011.0	2043.0	2893	3044.0	
Äóóò	1849.0	2265.0	2257.0	2181.0	3084.0	1947	2058.0	XVII хамгийн
Çýðýã	2691.0	3444.0	3583.0	3141.0	4001.0	3143	3245.0	
Ì àí õàí	4063.0	4781.0	5042.0	4539.0	2885.0	4067	4217.0	III
Ì ÿí ãàä	3769.0	4619.0	4015.0	3623.0	3502.0	3581	3630.0	
Ì º ñò	3852.0	4427.0	4244.0	3535.0	3447.0	3075	3144.0	
Ì º í õõàéðõàí	2206.0	2517.0	2673.0	2495.0	2238.0	2184	2216.0	
Yåí ÷	3851.0	4278.0	4604.0	4594.0	4541.0	4083	4091.0	IV
Õî âä	4675.0	4172.0	4834.0	4644.0	3189.0	3477	3554.0	
Öýöýã	2438.0	2782.0	2759.0	2695.0	2492.0	2922	3051.0	
×àí äì àí ü	2588.0	3320.0	3417.0	3020.0	2956.0	2860	2937.0	
Ýðäýí ýá¿ðýí	2789.0	3380.0	3414.0	3375.0	2635.0	2339	2374.0	
Æ àðãàëàí ò	24229.0	26647.0	26418.0	32351.0	27153.0	27880	29800.0	I хамгийн их
Àéì ãèéí ä¿í	78713.0	88494.0	89326.0	91687.0	82204.0	83127	87363.0	

Өрх, сумаар 2005 – 2017 он

Сумдын нэр	2005	2010	2015	2016	2017	Эрэмбэ
Жаргалант	6675	7123	7840	7810	8082	I хамгийн их
Алтай	697	722	778	789	808	
Булган	1979	2147	2314	2333	2434	II
Буянт	755	764	842	891	896	V
Дарви	588	663	722	746	814	
Дөргөн	659	688	716	733	768	
Дуут	491	511	527	541	561	XVII хамгийн бага
Зэрэг	713	775	794	801	819	
Манхан	988	933	967	991	1028	III
Мөнххайрхан	560	553	584	590	595	
Мөст	825	864	810	801	830	
Мянгад	805	857	882	916	934	
Үенч	962	1038	1007	1022	1016	IV
Ховд	866	684	778	784	823	
Цэцэг	606	640	768	766	795	
Чандмань	664	687	737	742	758	
Эрдэнэбүрэн	645	650	640	662	673	
Нийт	19478	20299	21706	21918	22634	

2017 онд монгол улсын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 1.2%, баруун бүсийн 21.1% болох 323.7 тэрбум төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байна.

Нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 3.7 сая төгрөг, аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлт дүнгээр 61.5 тэрбум болсон байна.

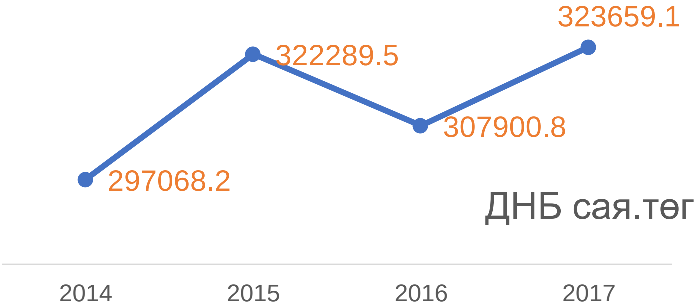

ДНБ-ийг салбараар авч үзвэл: ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн салбар 42.6%, Аж үйлдвэр, барилгын салбар нь 19.0%, Үйлчилгээний салбар 38.4%-ийг тус тус эзэлж байна. Нэг хүнд ногдох ДНБ нь 2014 онд 3.69 сая, 2015 онд 3.9 сая, 2016 онд 3.6 сая, 2017 онд 3.7 сая төгрөгт хүрсэн байна.

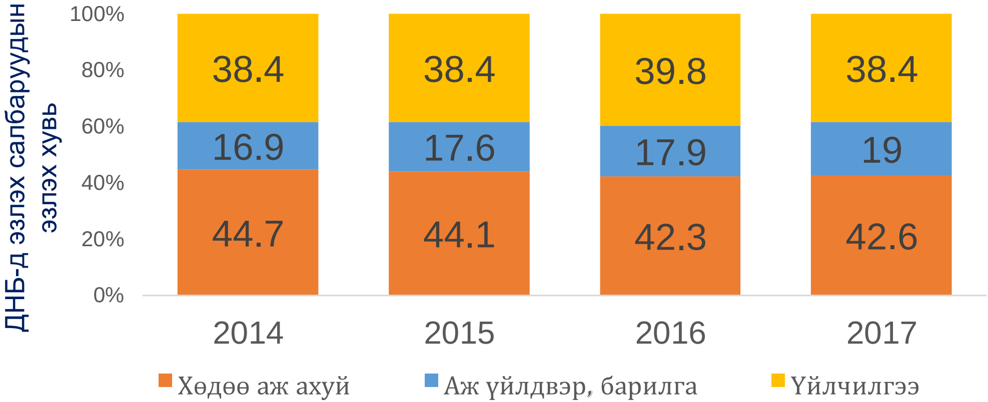

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын тоо

Сумдын нэр	1998	2006	2011	2016	Эрэмбэ
Жаргалант сум	426	292	601	1168	I хамгийн их
Алтай сум	15	10	28	42	
Булган сум	66	40	79	134	II
Буянт сум	17	16	31	51	
Дарви сум	10	19	28	51	
Дөргөн сум	16	22	31	57	IV
Дуут сум	7	15	27	36	
Зэрэг сум	14	19	46	49	
Манхан сум	15	29	37	51	
Мөнххайрхан сум	11	16	26	36	
Мөст сум	12	23	38	56	
Мянгад сум	7	19	23	35	
Үенч сум	17	20	39	54	
Ховд сум	14	11	21	28	XVII хамгийн бага
Цэцэг сум	13	18	40	80	III
Чандмань сум	12	23	44	57	V
Эрдэнэбүрэн сум	23	16	30	32	
Нийт	695	608	1169	2017	

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГА – 2016 ОН

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын тоо
2017

- Аж ахуйн нэгж 1702
- Төрийн бус байгууллага 142
- Төсвийн байгууллага 173

2016 оны тооллогод хамрагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллагыг төрлөөр нь авч үзвэл: 84.3% нь аж ахуйн нэгж, 7.0% нь төрийн бус байгууллага, 8.7% нь төсвийн байгууллага байна.

АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГА –ын ажиллагчдын сарын дундаж цалин

643.200

мянган төгрөг

658.200 мян.төг

629.400 мян.төг

Эрүүл мэндийн зарим үзүүлэлт, 1995 – 2017 он

Үзүүлэлт	1995	2000	2005	2010	2015	2017
Их эмч	123	127	121	148	194	231
Эм зүйч	6	11	10	7	24	41
Ердийн өсөлт (хүн)	2111	1999	1360	1491	1838	1695
Нэг эмчид ногдох хүн	719	712	758	557	424	374
Нэг сувилагчид ногдох хүн	523	459	395	332	275	289
1000 амьд төрөлтөд ногдох нялхсын эндэгдлийн түвшин	42.9	35.7	18.2	24.9	20.7	16.7
Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин (1000 амьд төрөлт тутамд)	60.9	44.7	24.7	30.8	23.3	22.2
Үр хөндөлт	310	149	43	176	125	75
Халдварт өвчнөөр өвчлөгчид	525	518	550	532	824	516

Төрөлт, нас баралтын тоо, жилийн эцсийн байдлаар, сумдаар

Сумдын нэр	Төрөлт		Нас баралт		Эрэмбэ
	2016	2017	2016	2017	
Алтай	74	74	20	16	
Булган	241	224	47	53	II
Буянт	79	66	19	19	V
Дарви	79	61	15	18	
Дуут	46	52	4	14	
Дөргөн	71	79	20	18	
Жаргалант	883	885	152	172	I хамгийн их
Зэрэг	84	95	23	17	
Манхан	129	93	17	24	III
Мянгад	88	81	21	12	
Мөнххайрхан	38	35	11	18	
Мөст	59	75	18	16	
Ховд	101	105	21	21	IV
Цэцэг	87	72	17	15	
Чандмань	52	71	23	19	V
Эрдэнэбүрэн	45	35	19	18	
Үенч	92	67	14	12	XVII хамгийн бага
Нийт	2248	2170	461	482	

Нийгмийн зарим үзүүлэлт, 1995 – 2017 он

Үзүүлэлт	1995	2000	2005	2010	2015	2017
Төрөлт	2678	2379	1868	2012	2320	2177
Эмэгтэй	1354	1151	900	994	1167	1051
Нас баралт	567	380	508	521	482	482
Дундаж наслалт	64.6	64.1	65.9	68.8	72.3	72.6
Бүтэн өнчин хүүхдийн тоо	156	227	215	185	103	98
Хагас өнчин хүүхдийн тоо	2237	2063	2173	1325	1469	1440
Өрх толгойлсон эхийн тоо	1322	2003	1874	2475	2899	3228
18 хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх	699	992	1031	627	1129	1149
18 хүртэлх насны 4, түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх	3408	3634	5337	1944	2060	1927

Нийгмийн зарим үзүүлэлт, 1995 – 2017 он

Үзүүлэлт	2017
18 хүртэлх насны 4, түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх	1927
18 хүртэлх насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх	1149
1000 хүнд ногдох төрөлт	25.5
1000 хүнд ногдох нас баралт	5.6
Хүн амын дундаж наслалт	72.6
Эмнэлэгт хэвтэж эмчлүүлсэн өвчтөн	22 900
10 000 хүн ам ногдох хорт хавдараар шинээр өвчлөгчид	22.0
Нас барагчид	18.3

Нийгмийн зарим үзүүлэлт

	2016	2017
Өрх толгойлсон эхийн тоо	2854	3228
Бүтэн өнчин хүүхдийн тоо	94	98
Хагас өнчин хүүхдийн тоо	1466	1440
Өрх үүсгэн ганц биеэр амьдардаг өндөр настан	1256	1377

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлт 2013 – 2017 он

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017
Хөдөлмөрийн насны хүн ам	51679	48582	52365	55353	55868
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам	33441	33605	36002	40116	39668
Ажиллагчид	31339	29667	32895	34060	34300
Ажилгүй иргэд	2102	3938	3107	6056	5368
Эмэгтэй	1185	1678	1283	2772	2494
Бүртгэлтэй ажилгүй иргэд	1615	1337	1282	1515	1156
Эмэгтэй	864	715	791	845	608
Ажиллах хүчний оролцооны түвшин	64.7	69.2	68.8	72.5	71
Ажил эрхлэлтийн түвшин	60.6	61.1	62.8	61.5	61.4
Ажилгүйдлийн түвшин	6.3	11.7	8.6	15.1	13.3

Нийт хүн амд хөдөлмөрийн насны хүн амын эзлэх хувь, 2017 оноор

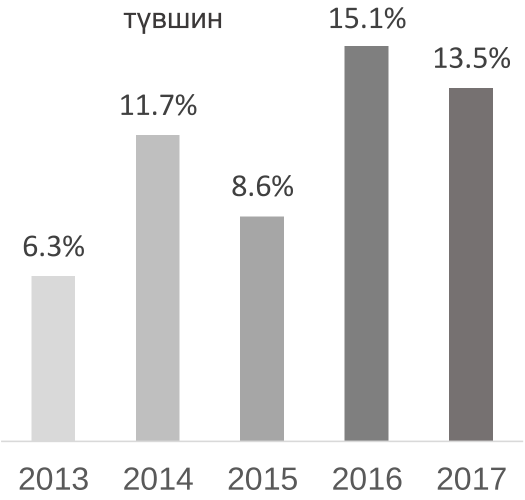

Боловсролын үзүүлэлт

Үзүүлэлт	2005/2006	2010/2011	2015/2016	2016/2017	2017/2018
ЕБСургуулийн тоо	23	23	24	25	25
ЕБС-д өдрийн ангид суралцагчдын тоо (1000 хүн)	21.6	19.6	18.3	18.1	18.5
ЕБС-ийн хамран сургалтын бохир жин (1-9 р анги)	90.8	95.0	97.2	96.6	97.6
ЕБС-ийн суралцагч-багшийн харьцаа	26.1	20.8	17.7	18.0	18.1
СӨБ-ийн байгууллагын тоо	28	27	44	41	44
СӨБ-д хамрагдсан хүүхдийн тоо (1000 хүүхэд)	5.5	5.7	6.9	7.2	7.2
СӨБ-д ажиллаж байгаа нэг багшид ногдох хүүхэд	60.2	38.0	33.5	32.4	31.4

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын үндсэн багш 228

ЕБС-ийн 1 дүгээр ангид элсэгчид 2116

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад хамрагдсан хүүхэд 7230

ЕБС-д суралцаж байгаа малчин өрхийн хүүхэд 7201, үүнээс эмэгтэй 3582

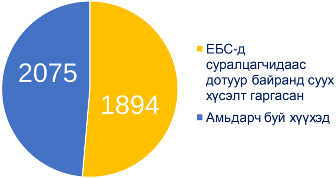

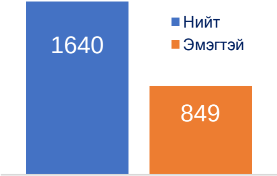

ЕБС-д суралцаж байгаа малчин өрхийн хүүхэд

ЕБС-ийн үндсэн багш

Техникийн болон мэргэжлийн боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид

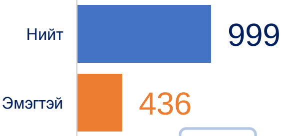

Малын тоо

Төрөл	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Бодоор *	366538	392415	450722	499627	603135	669722	759058	812288
Толгойн тоо	1639100	1771287	2038486	2241324	2625577	2905441	3280640	3446617
Тэмээ	16339	16790	18634	18872	20628	21836	23906	25660
Адуу	64646	68233	75533	83791	96261	107594	122693	132092
Үхэр	81018	87546	100742	115061	138155	156096	182142	200512
Хонь	594179	615028	758206	846240	995053	1098929	1266041	1323579
Ямаа	882918	983690	1085371	1177360	1375480	1520986	1685858	1764774

*Бодод шилжүүлэхдээ адуу, үхрийг 1 бод, тэмээг 1.5 бод, 6 хонь 8 ямааг тус бүр 1 бод гэж тооцов. 2017 оны жилийн эцсийн мал тооллогын дүнгээр Ховд аймгийн 17 сумын 91 багт 3.4 сая толгой мал тоолуулж 2016 оныхоос 166.0 мянган толгой малаар буюу 5.1 хувиар өссөн байна. Мал сүрэг таван төрөл дээрээ өссөн үзүүлэлттэй байна.

Өрх, малчдын тоо, насны бүтэц, тэдний соёл, ахуйн байдал

Төрөл	2008	2009	2010	2011	2012
Малтай өрх	12622	12491	12036	11508	10831
Малчин өрх	9400	8934	8500	8197	7320
Малчдын тоо	22869	21562	18043	17278	15269
16-34 насны	11067	9105	8061	7020	5972
35-аас тэтгэвэрт гарах хүртэл насны	9357	8672	7996	8347	7816
Тэтгэврийн насны	2445	3785	1986	1911	1481
Нийт малчдаас эмэгтэй	9852	9842	7876	7766	7125
Насны бүрэлдэхүүн хувь	100	100	100	100	100
16-34 насны	48.4	42.2	44.7	40.6	39.1
35-аас тэтгэвэрт гарах хүртэл насны	40.9	40.2	44.3	48.3	51.2
Тэтгэврийн насны	10.7	17.6	11.0	11.1	9.7
Нийт малчдаас эмэгтэй хувь	43.1	45.6	43.7	44.9	46.7
Нэг малчин өрхөд ногдох малын тоо /толгойгоор/	264	254	193	216	278

Өрх, малчдын тоо, насны бүтэц, тэдний соёл, ахуйн байдал

Төрөл	2013	2014	2015	2016	2017
Малтай өрх	11034	11296	11424	11626	11876
Малчин өрх	7043	7159	7188	7407	7863
Малчдын тоо	14647	15120	15232	15679	15125
16-34 насны	5395	5555	5529	5458	5179
35-аас тэтгэвэрт гарах хүртэл насны	7847	8125	8333	8836	8664
Тэтгэврийн насны	1405	1440	1370	1385	1782
Нийт малчдаас эмэгтэй	6941	7143	7117	7291	6784
Насны бүрэлдэхүүн хувь	100	100	100	100	100
16-34 насны	36.8	36.7	36.3	34.8	34.2
35-аас тэтгэвэрт гарах хүртэл насны	53.6	53.7	54.7	56.4	57.3
Тэтгэврийн насны	9.6	9.5	9.0	8.8	11.8
Нийт малчдаас эмэгтэй хувь	47.4	47.2	46.7	46.5	44.9
Нэг малчин өрхөд ногдох малын тоо /толгойгоор/	318	367	404	443	438

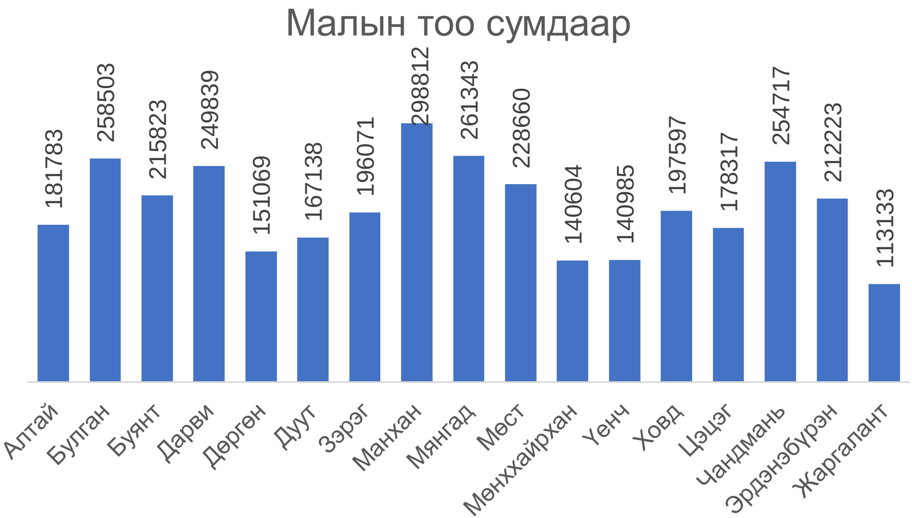
Малын тоо сумдаар
181783
258503
215823
249839
151069
167138
196071
298812
261343
228660
140604
140985
197597
178317
254717
212223
113133
Алтай
Булган
Буянт
Дарви
Дөргөн
Дуут
Зэрэг
Манхан
Мянгад
Мөст
Мөнххайрхан
Үенч
Ховд
Цэцэг
Чандмань
Эрдэнэбүрэн
Жаргалант

Мал сүргийн бүтэц, 2017 он

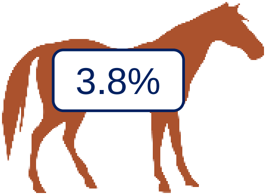

Бог малын дотор хонин сүрэг 38.4%, ямаан сүрэг 51.2%-ийг тус тус эзэлж байгаа нь уламжлалт харьцаа сүүлийн жилүүдэд алдагдаж байгааг илэрхийлж байна.

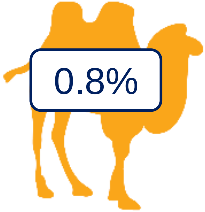

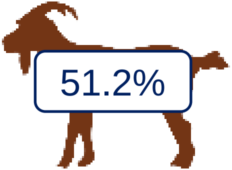

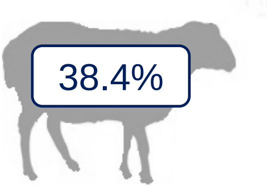

2017 оны жилийн эцсийн мал тооллогын дүнгээр Ховд аймгийн хэмжээнд 3 446 617 толгой мал тоологдсон байна.

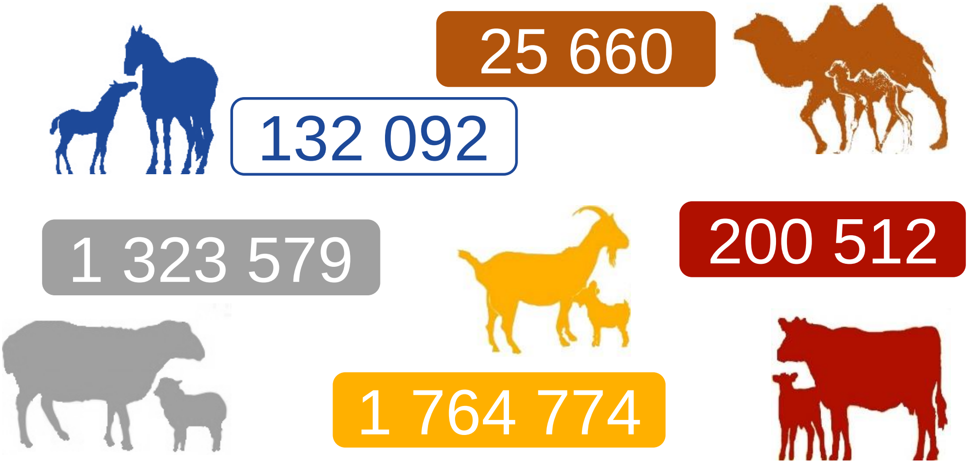

Хамгийн олон малтай сумд

Манхан	298 812
Мянгад	261 343
Булган	258 503
Чандмань	254 717
Дарви	249 839

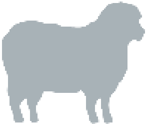
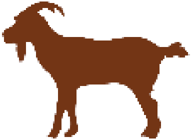

Малыг төрлөөр нь авч үзвэл:

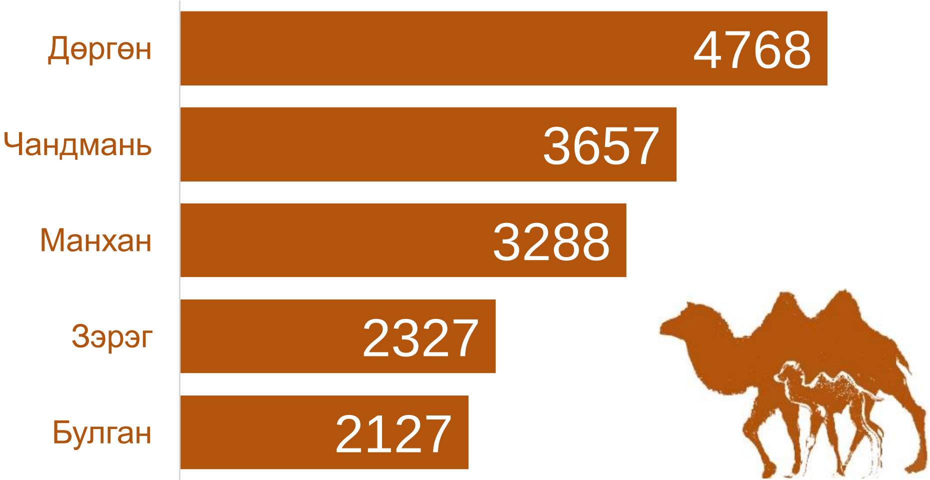

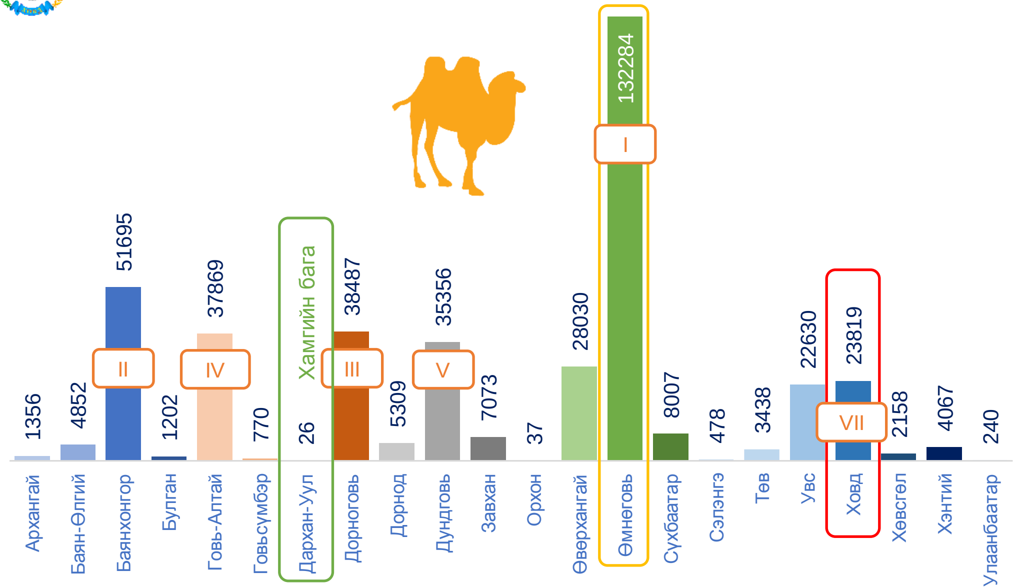

132284
I
51695
II
37869
IV
38487
III
35356
V
23819
VII
Хамгийн бага
1356
4852
1202
770
26
5309
7073
37
28030
8007
478
3438
22630
2158
4067
240
Архангай
Баян-Өлгий
Баянхонгор
Булган
Говь-Алтай
Говьсүмбэр
Дархан-Уул
Дорноговь
Дорнод
Дундговь
Завхан
Орхон
Өвөрхангай
Өмнөговь
Сүхбаатар
Сэлэнгэ
Төв
Увс
Ховд
Хөвсгөл
Хэнтий
Улаанбаатар

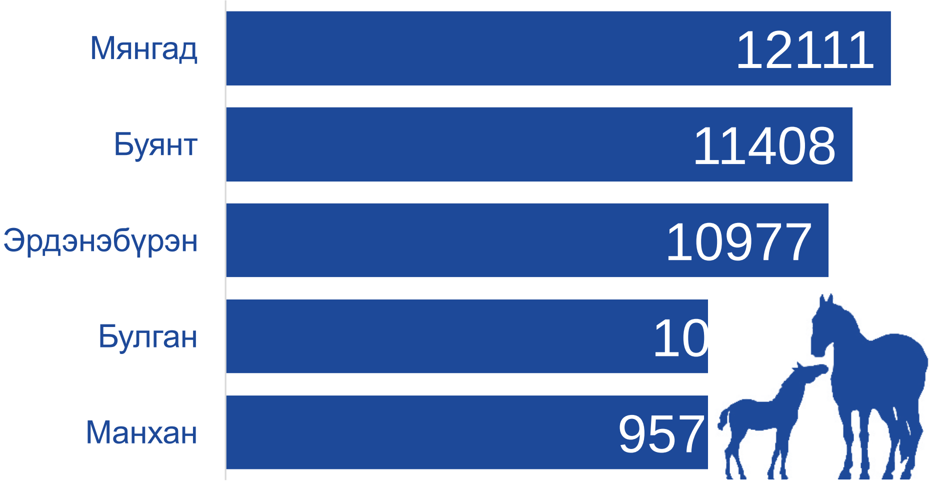
Мянгад
12111
Буянт
11408
Эрдэнэбүрэн
10977
Булган
10
Манхан
957

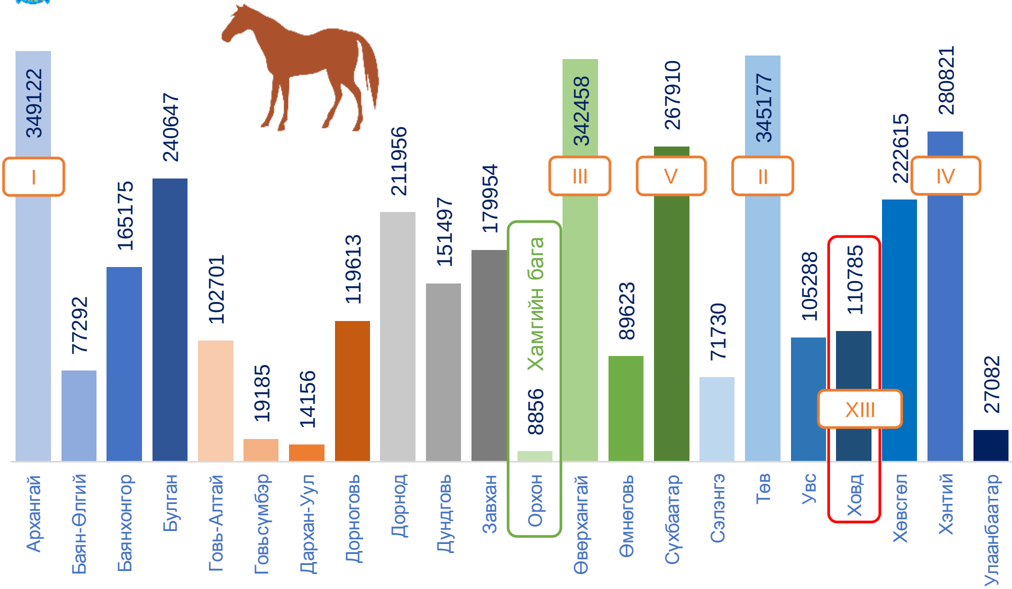
349122
I
Архангай
77292
Баян-Өлгий
165175
Баянхонгор
240647
Булган
102701
Говь-Алтай
19185
Говьсүмбэр
14156
Дархан-Уул
119613
Дорноговь
211956
Дорнод
151497
Дундговь
179954
Завхан
8856
Хамгийн бага
Орхон
342458
III
Өвөрхангай
89623
Өмнөговь
267910
V
Сүхбаатар
71730
Сэлэнгэ
345177
II
Төв
105288
Увс
110785
XIII
Ховд
222615
Хөвсгөл
280821
IV
Хэнтий
27082
Улаанбаатар

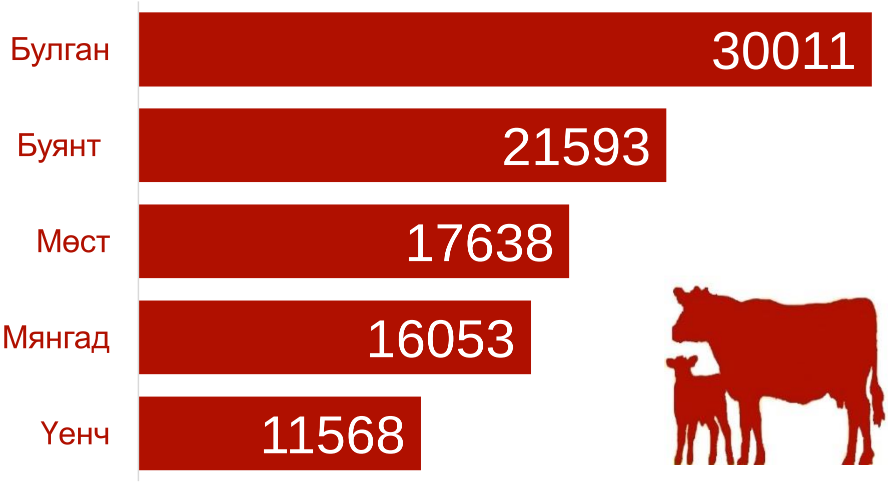
Булган
30011
Буянт
21593
Мөст
17638
Мянгад
16053
Үенч
11568

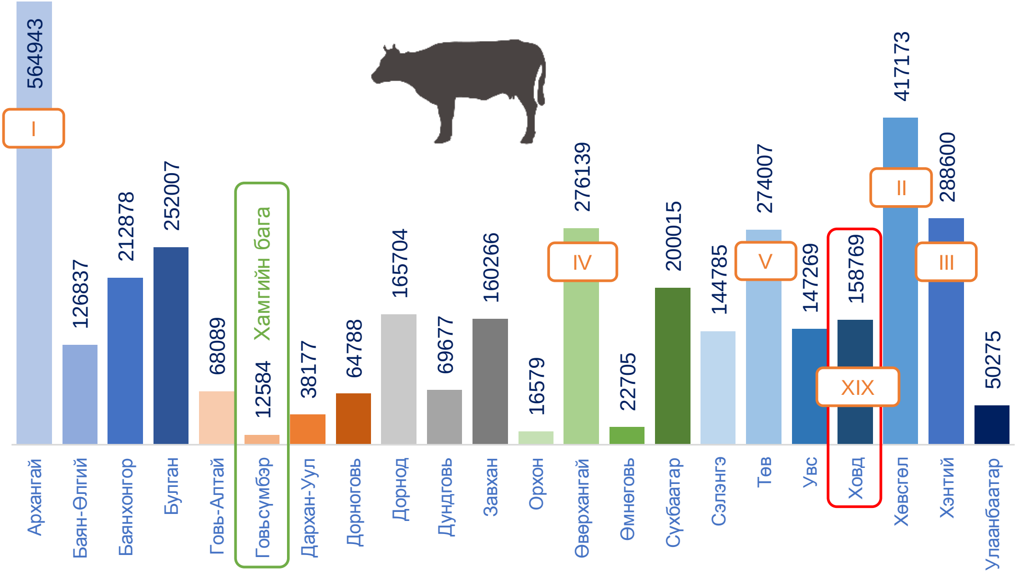
564943
I
126837
212878
252007
68089
Хамгийн бага
12584
38177
64788
165704
69677
160266
16579
276139
IV
22705
200015
144785
274007
V
147269
158769
XIX
417173
II
288600
III
50275
Архангай
Баян-Өлгий
Баянхонгор
Булган
Говь-Алтай
Говьсүмбэр
Дархан-Уул
Дорноговь
Дорнод
Дундговь
Завхан
Орхон
Өвөрхангай
Өмнөговь
Сүхбаатар
Сэлэнгэ
Төв
Увс
Ховд
Хөвсгөл
Хэнтий
Улаанбаатар

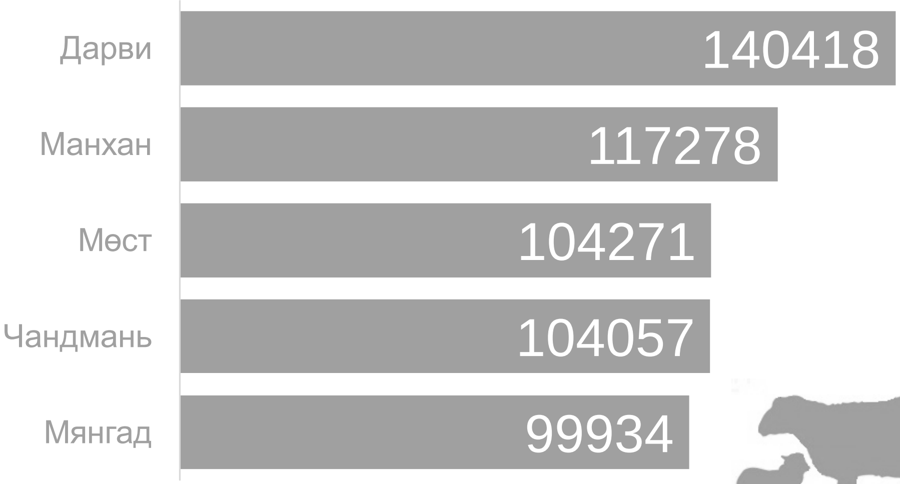
Дарви
140418
Манхан
117278
Мөст
104271
Чандмань
104057
Мянгад
99934

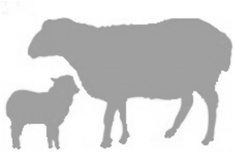

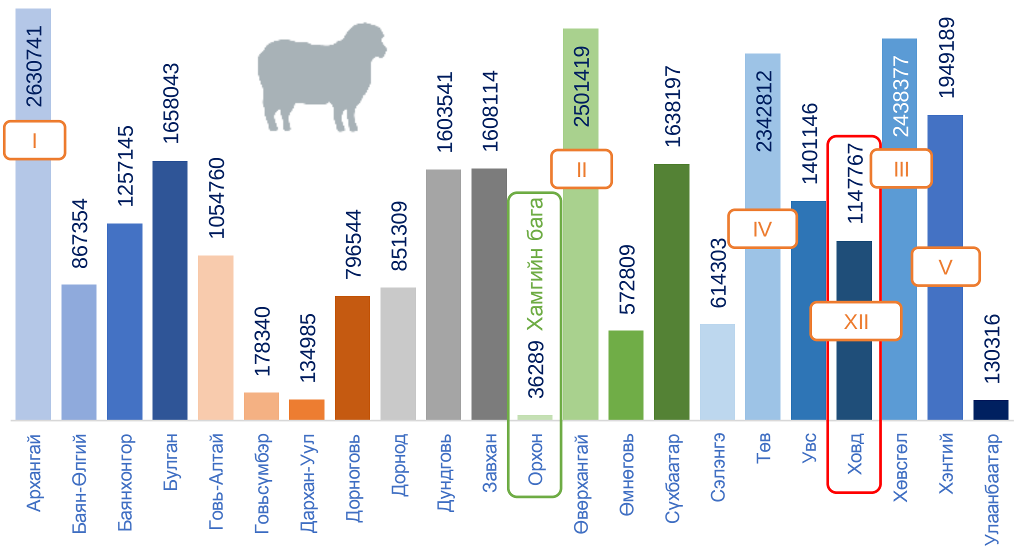
2630741
867354
1257145
1658043
1054760
178340
134985
796544
851309
1603541
1608114
36289
Хамгийн бага
2501419
572809
1638197
614303
2342812
1401146
1147767
2438377
1949189
130316
I
II
III
IV
V
XII
Архангай
Баян-Өлгий
Баянхонгор
Булган
Говь-Алтай
Говьсүмбэр
Дархан-Уул
Дорноговь
Дорнод
Дундговь
Завхан
Орхон
Өвөрхангай
Өмнөговь
Сүхбаатар
Сэлэнгэ
Төв
Увс
Ховд
Хөвсгөл
Хэнтий
Улаанбаатар

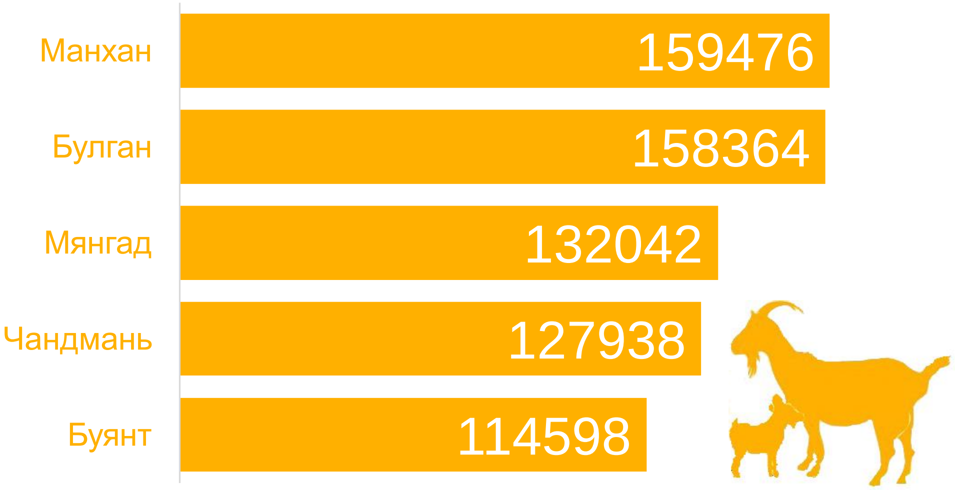
Манхан
159476
Булган
158364
Мянгад
132042
Чандмань
127938
Буянт
114598

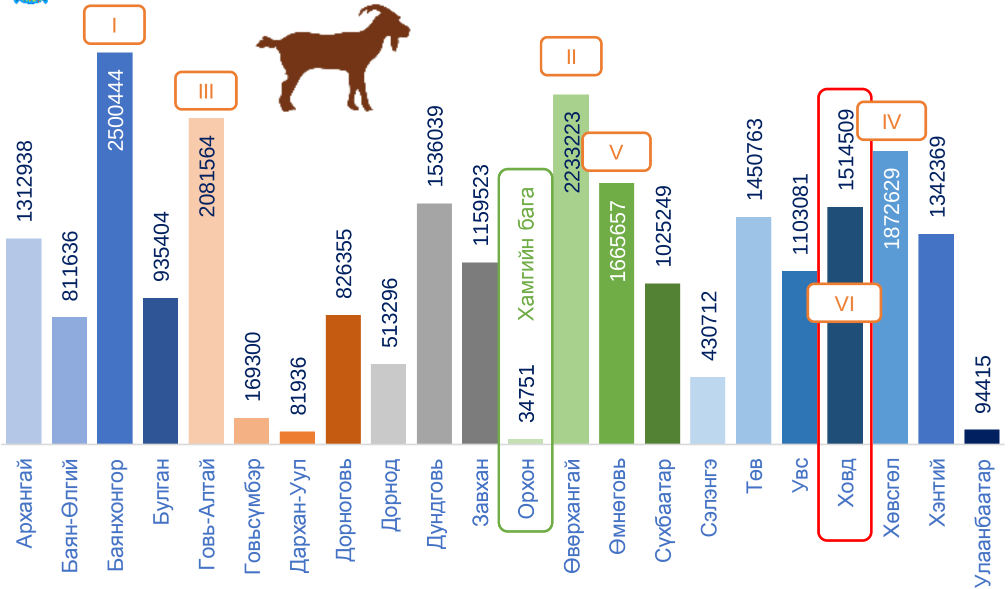

I
II
III
IV
V
VI
Хамгийн бага
1312938
811636
2500444
935404
2081564
169300
81936
826355
513296
1536039
1159523
34751
2233223
1665657
1025249
430712
1450763
1103081
1514509
1872629
1342369
94415
Архангай
Баян-Өлгий
Баянхонгор
Булган
Говь-Алтай
Говьсүмбэр
Дархан-Уул
Дорноговь
Дорнод
Дундговь
Завхан
Орхон
Өвөрхангай
Өмнөговь
Сүхбаатар
Сэлэнгэ
Төв
Увс
Ховд
Хөвсгөл
Хэнтий
Улаанбаатар

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ БАРААНЫ ҮНЭ

Төрөл	2017
ГОЛ НЭРИЙН ЗАРИМ БАРААНЫ ЖИЛИЙН ДУНДАЖ ҮНЭ	
Хонины мах	6 000 (кг)
Гурил	1 760 (кг)
Цагаан будаа	2 350 (кг)
Шингэн сүү	2 000 (литр)
Элсэн чихэр	2 250 (кг)
Цахилгаан	104.61 (1квтц)
Халаалт	440 (м2)
Бензин АИ-80	1 735 (литр)
ХАА-Н ЗАРИМ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ДУНДАЖ ҮНЭ	(мян.төг)
Ямааны цагаан ноолуур	62 250
Ямааны бор ноолуур	58 200
Хонины ноостой нэхий	3 500
Ямааны ноолууртай арьс	23 600

ТАРИАЛСАН ТАЛБАЙ, ХУРААСАН УРГАЦ

Төрөл	2017
ТАРИАЛСАН ТАЛБАЙ	Нийт 2 255.7 - (га)
Хүнсний ногоо	860.4
Төмс	692.6
Тэжээлийн ургамал	472.3
ХУРААСАН УРГАЦ	Нийт 22 317.1 - (тонн)
Хүнсний ногоо	10 806.0
Төмс	9 462.0
Тэжээлийн ургамал	1 749.5

БИЧИЛ УУРХАЙН ОРД ГАЗРЫН НЭРС 2016 ОНЫ СУДАЛГААГААР

Сумын í ýð	Газрын í ýð	Олборлож áóé á¿òýýãäýõ¿¿í èé í ýð
Алтай	Хавтаг	алт
Алтай	Бодончийн гол	алт
Алтай	Барлаг	алт
Булган	Цоохор нуур	алт
Булган	Тэмээний хонд	алт
Булган	Сухайт	алт
Булган	Татаал	алт
Үенч	Загийн ам	алт
Үенч	Цахир дэвсэг	алт
Үенч	Омбо	алт
Үенч	Цагаан чулуут	алт
Цэцэг	Хүрэнтолгой	нүүрс
Цэцэг	Цагаан эрэг	гянт болд

БИЧИЛ УУРХАЙН ОРД ГАЗРЫН НЭРС 2016 ОНЫ СУДАЛГААГААР

Төрөл	2016 он
Бичил уурхайн үйл ажиллагаанд оролцогч	821
Үүнээс: Нөхөрлөлийн ахлагч	1
Нөхөрлөлийн гишүүн	17
Хувиараа бичил уурхай эрхлэгч	705
Бичил уурхайн туслах үйл ажиллагаа эрхлэгч	80
Гэр бүлийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	18

Сэнхэрийн агуй

Ховд аймгийн Манхан сумын төвөөс баруун хойш 25 км-т Хойд Цэнхэрийн голын хөндийд Монгол нутагт эртний чулуун зэвсгийн үеийн хүмүүс амьдарч байсныг батлах нэгэн сонирхолтой агуй байдаг. Хойд Цэнхэрийн агуйд одоогоос 40000 жилийн тэртээ эртний хүмүүс амьдарч байсан ул мөр байна гэсэн дүгнэлтийг эрдэмтэд хийжээ. Уг агуйг олоход хялбар, Ховд аймгийн Манхан сумын Тахилтын бригадаас Хойд Цэнхэрийн голыг өгсөж 7 км яваад агуйд хүрнэ. Агуйн ам хүрэх замыг зассан явган замтай. Хойд Цэнхэрийн агуй нь N47°20'50.5", E91°57'24.1" газарзүйн солибцолд, далайн төвшнөөс дээш 1571 метрийн өндөрлөгт оршино.

Хар- Ус нуур

Монголын том нууруудын нэг Хар ус нуур нь 1153 ам километр талбайтай, 72 километр урт, 26 километр өргөн, дундаа аралтай, урд захаараа хулс, шагшуургатай нуур юм. Зэгсний гахай зэрэг ховор амьтадтай, цөлжүү хээр, заримдаг цөлийн нуур бөгөөд Хар нуур, Дөргөн нууруудыг оролцуулан 1997 онд улсын тусгай хамгаалалтанд авсан.

Тус цогцолбор газарт 54 зүйлийн хөхтөн амьтан, 268 зүйлийн жигүүртэн шувуу, 455 зүйлийн өвс ургамал, 4 зүйлийн загас, 6 зүйлийн мөлхөгч амьтан, 131 зүйлийн шавьж амьдардгийг тогтоосон байна.

Мөнххайрхан уул

Төв Азийн цөлийн нөлөөнд орших хязгаарлагдмал нөхцөлд бүрэлдэн тогтсон мөнх цэвдэг, мөсөн голууд бүхий өндөр уулын өвөрмөц газарзүйн тогтоцыг хамгаалах, байгалийн цэнгэг усны асар их нөөцийг хадгалах, мөнх цас, мөсөн голоор тэжээгддэг Алтайн нурууны ар өвөр хажуугаас эх авч урсдаг их бага олон голуудын эхийг хамгаалах, хөрсний чийгийн горимыг тогтвортой байлгах чухал ач холбогдолтойг анхаарч 2006 онд УИХ-ын 26 дугаар тогтоолоор улсын тусгай хамгаалалтанд авсан байна. Хамгаалалтын захиргаа нь Ховд аймгийн Мөнххайрхан сумын төвд байрладаг.

Баянзүрхийн буган хөшөө

Ховд аймгийн Мөст сумын нутагт Бодончийн хавцал уруудах замд байдаг Монголын баруун хэсгийн хамгийн томд тооцогдох чулуун дурсгал юм. Баянзүрхийн буган хөшөө нь Мөст сумын төвөөс баруун зүгт 50 гаруй км-т Баянзүрх багийн төвийн орчимд бий.Энд 30 орчим том, жижиг буган хөшөө, хиргисүүр, булш байдаг. Бугын дүрслэл харьцангуй гоёмсог бөгөөд түүний зэрэгцээ 5 өнцөгт дүрс, чичлүүр хутга, бусад зэр зэвсгийг дүрсэлсэн байдаг.

Төрийн тахилгат Алтан хөхий уул

Ховд аймгийн Мянгад сум, Увс аймгийн Өмнөговь, Өлгий сумын нутгийг дамнан орших үзэсгэлэнт сайхан байгальтай, бие даасан томоохон нуруу юм. Алтанхөхий уул Алтны эх хэмээх газар Алтанхөхий хайрханы баруун энгэр, Ховд голын хөндийд оршдог байна. Нийтдээ 60000 орчим га талбайг эзэлнэ. Алтан Хөхий Өндөр Хөхий овоо 3350 метр өндөрт байдаг. Алтан Хөхийг 250-иад жилийн өмнөөс жил бүр тахиж ирсэн эртний тахилгат овоо юм

Харуул овоо

Ховд аймгийн Булган сумын төвөөс зүүн урд чигт 15 км-т Үенч сумын төвөөс хойд зүгт 25 км-т Жаргалан нэртэй уулын өвөр, орой дээр нэгэн сүрлэг чулуун байгууламж буйг нутгийнхан Харуул овоо хэмээн нэрлэж иржээ. Хар саарал өнгийн занарлаг чулууг хавтгайгаар нь өрж үелүүлэн энэ овоог босгохдоо дунд зэргийн шургааг модыг 1.5 метрийн зайтайгаар зангилаа углуурга байдлаар бэхэлгээ болгож хийсэн нь модны ил гарсан үзүүрүүдээс харагддаг.

Овоо нь гурван үе бөгөөд доод үеэрээ цулхгэр бүдүүн, дээшээ нэгэн жигд хэмээр нарийсаж цамхаг хэлбэрээр босгожээ. Овооны өндөр нь 10 гаруй метр орчим, суурийн голч нь 7 метр орчим юм.

Ямаан усны хадны сүг зураг

Ховд аймгийн Үенч, Алтай сумын зааг нутагт Ямаан усны хавцал оршдог. Уг хавцал хоёр талаасаа эгц цавчим ханан хясаагаар хашигдсан давчуу хавцал бөгөөд түүний зүүн талын ханан хаданд хүн төрөлхтний өв соёлд үнэтэй байр суурь эзлэх хэдэн зуун хадны сүг зургууд байдаг.
Анх 1973 онд Ховд, Говь-Алтай аймагт ажилласан бичиг үсэг, хадны зураг судлах анги Ямаан-Усны хавцал дахь Ханан хаднаас түрэг бичээс илрүүлжээ. Монголын нутагт 22 газарт түрэг бичээс байгаагийн нэг нь энд байдаг.

Цамбагарав уулын байгалийн цогцолборт газар

Ховд аймгийн Эрдэнэбүрэн, Баян-Өлгий аймгийн Алтанцөгц , Баяннуур сумдын заагт орших Цамбагарав уулын 110960га талбайг УИХ-ын 2000 оны 29 дүгээр тогтоолоор улсын тусгай хамгаалалтад авсан юм. Мөс судлалын ач холбогдолтой, ирвэсний хэвийн өсөлтийг хангах зорилготойгоор хамгаалагдсан.

Цаст уул далайн түвшнээс дээш 4208 метрт өргөгдсөн, алсаас сүрлэг сайхан харагддаг мөнх цаст уулстай. Энд дэлхийд болон монголд ховордсон амьтад байхаас гадна уулсынхаа араар армаг тармаг шинэсэн төгөл ойтой, тошлой, хад зэрэг жимс элбэгтэй байдаг. Үзэсгэлэнт тогтоц бүхий уулын ам, хавцал элбэг таарналдана.

Ховд аймагтай холбоотой ВЭБ хуудсууд

- http://www.khovd.nso.mn
- http://www.khovd.gov.mn